

Jaka Smerkolj Simoneti, 27. 1. 2025

Prostor in čas, odtisnjena v gledalko_ca

Avtorski projekt: 1972. Dodekalogija 1972–1983. SNG Nova Gorica in Ustvarjalni center Krušče v sodelovanju s SLOGI v okviru projekta Destin(y)ation / Dotik usode, ki je del uradnega programa Evropske prestolnice kulture 2025, Nova Gorica – Gorizia. Premiera 18. 1. 2025. Ogled ponovitve 23. 1. 2025 v izvedbi Marka Bratuša.

Like 0

DELITE NA

NATISNI

Foto: Arhiv SNG Nova Gorica

Uprizoritev *1972* za eno_ega gledalko_ca je odprla *Dodekalogijo 1972–1983* v režiji **Tomija Janežiča**, ki se kot del Evropske prestolnice kulture 2025 na področju uprizoritvenih umetnosti zagotovo umešča kot eden (oziroma dvanajst) najvznemirjivejših dogodkov (gledališkega) leta. *1972* deluje kot svojevrsten prolog, saj razgrinja strategije izgradnje »transgeneracijske dokumentarne fikcije«, ki služi kot žanrska opredelitev celotnega omnibusa. V ospredje sočasno postavlja prostor in čas, ki ga *Dodekalogija* obravnava, ter ustvarjalke_ce, ki so s svojimi zgodbami ustvarili prepletano asociativno mrežo dokumentarne fikcije. V uprizoritvi smo priča zvočnim posnetkom pripovedi zgodb igralk_cev *Dodekalogija* ter videoinsertom, ki nam razplastijo kontekst izbranega zgodovinskega izseka s posebno osredotočenostjo na prostor okoli Nove Gorice. Pripovedi se osredotočajo na prelomne dogodke v življenjih likov, ki v zvoku z nami sobivajo v prikolicah: slišimo zgodbo o eksploziji prikolice med počitnikovanjem, o postavljanju šotora med poplavljanjem reke Tise, o utopitvi mlajšega brata, o kapi, ki očeta zadane po nakupu prikolice, in njegovi gluhi hčerki, ki stoji ob telefonski govornici nevedoč, ali je uspela koga priklicati ... Če je naslovno leto približano precej podrobno, so zgodbe predstavljene fragmentarno kot indici v dogajanje, ki mu bomo sledili v kasnejših uprizoritvah.

Zato je na začetku morda smiselno izpostaviti, da *1972* ne deluje zgolj kot uvod, temveč bodo kasnejši ogledi izkušnjo občutenega zagotovo še dodatno intenzivirali, poglobili in razplastili, saj napovedujejo množstvo intertekstualnih povezav, do katerih na samem začetku *Dodekalogije* gledalka_ec še ne more v celoti dostopati. *1972* je tako sočasno napovednik in na neki način rekapitulacija, katere ključna kvaliteta je, da uspe navkljub dokaj logocentričnemu dogajanju gledalkino_čvo zaznavo iz polja razumskega, saj konteksta pripovedovalk_cev in zgodb (še) ne pozna, premestiti v polje čutnega, ki razkriva specifično senzibiliteto in predvsem z uporabo gledaliških sredstev izrazito prepričljivo poustvarja optimistični utrip razvoja in prosperitete v barvitih barvah in živahnih tonih.

Vlogo osrednje protagonistke v *1972* namreč zavzema ravno počitniška prikolica, v kateri udobno nameščeni spremljamo uprizoritev. Detajlno izgrajen ambient v preddverju **SNG Nova Gorica** scenografa **Branka Hojnika** (patinerja Nenad Živković in Žan Luka Zindović) gledalko_ca že na samem začetku prepriča s svojo avtentičnostjo, ki jo v nekaj kratkih orisih poudari tudi voditelj uprizoritve (v predstavi, na osnovi katere je nastal pričujoči kritiški zapis, je to vlogo izvrstno prevzel **Marko Bratuš**), odet v časovno točno kostumografijo **Marine Sremac**. Gledališki časovni stroj svojo prepričljivost nadalje gradi tudi v interierju, ki skorajda muzejsko razstavlja osebne predmete (par čevljev, bankovec, vstopnica za kino, medalja ...), povezane z naslovnim letom in *Dodekalogijo*. Muzejskost pa

doživi tudi svojo nadgradnjo, saj utrip sedemdesetih, do katerih zagotovo vsak_a gledalka_ec gradi svoj spominski most ali pa so ji_mu (tako kot piščočemu) popolna neznanka, razstavi na gradnike, ustvari tako rekoč inventar izbranega trenutka. V malo več kot uro trajajočem nadaljnjem dogajanju so trenutki, ko se uprizoritev osredotoča na predmete, s katerimi si gledalka_ec deli prostor, tudi emotivno najbolj sugestivni, saj presegajo podajanje zgodb, ki bi se osredotočalo na ljudi. Ker v uprizoritvi slišimo le besede igralk_cev na zvočnih posnetkih (**Jasna Đuričić, Ágota Ferenc, Dániel Huszta, Boris Isaković, Tomi Janežič, Anuša Kodelja, Zsolt Imre Mátyás, Helena Peršuh, Stane Tomazin, Liubomyr Valivots**), je vzpostavljanje odnosa do njihovih pripovedovanj v domeni posamezničine_kovega angažmaja oziroma lahko predpostavljamo, da bo intenzivnejše, ko bomo nastopajoče like spoznali v drugih uprizoritvah. Nasprotno predmeti sobivajo z nami in, četudi se vse slišane pripovedi navezujejo na počitniško prikolico oziroma ambient, ki jo obdaja, ravno ti dobijo avtonomno gledališko moč zgoščanja zraka in spreminjanja gledalkine_čeve percepcije dogajanja. V tem smislu so med izstopajočimi rdeči čevlji, katerih zgodbo uokviri Jasna Đuričić, in telefonska govorilnica, ki jo vidimo skozi okno prikolice in preko katere se naš vodič_ka pogovarja z nami, a pred njeno slušalko v eni od pripovedi vzremo Anušo v interpretaciji **Anuše Kodelje**.

1972 NE DELUJE ZGOLJ KOT UVOD, TEMVEČ BODO KASNEJŠI OGLEDI IZKUŠNJO OBČUTENEGA ZAGOTOVO ŠE DODATNO INTENZIVIRALI, POGLOBILI IN RAZPLASTILI, SAJ NAPOVEDUJEJO MNOŠTVO INTERTEKSTUALNIH POVEZAV, DO KATERIH NA SAMEM ZAČETKU DODEKALOGIJE GLEDALKA_EC ŠE NE MORE V CELOTI DOSTOPATI.

Na drugi strani uprizoritev zaznamujejo tudi močni komični trenutki, katerih linijo v prvi vrsti gradi **Carlo Zoratti** kot avtor in nastopajoči na videoinsertih. Zoratti, ki je zadolžen za obiskovanje omenjenih krajev in posledično povezovanje asociativnih niti (lahko bi rekli, da namesto nas potuje po poteh časovnega stroja – ob njem še snemalca videa in zvoka **Stefano Giacomuzzi** in **Renato Rinaldi**), nastopa z ravno pravšnje mero entuziazma in prikupne zmedenosti. Ta v osnovi komična figura ogled razbremeni ukvarjanja z lovljenjem nepreštevne množice informacij in se osredotoči na gledalski užitek v popotovanju, na katero smo popeljane_i. Na

sploh bi lahko rekli, da se režija Tomija Janežiča (asistent režiserja, prevajalec in urejevalec podnapisov **Jan Krmelj**) ukvarja predvsem s skrbstvenimi strategijami gledalkinega_čevega dobrega počutja. Zato je nujno izpostaviti, da je ogled uprizoritve navkljub specifičnosti situacije, ki sprevrča samoumevnost možnosti skrivanja v množici občinstva, izrazito prijetna izkušnja. Vsi posegi voditelja so najavljeni s trkanjem, od gledalke_ca se ne pričakuje nikakršen neobičajen angažma in uprizoritev ni interaktivna, nekateri efekti so napovedani, da ne bi povzročili strahu. Ta ustvarjalni angažma omogoča brezskrbno potopitev v izkustvo uprizoritve, ki jo odlikuje tudi izjemna tehnična dovršenost. Zvočna postavitev **Eduarda Raona** ustvarja totalno izkustvo uprizoritve, ki mestoma popolnoma avtonomno, mestoma v sobivanju z glasbo **Sama Kutina** pred gledalko_cem razpira izrazito izpiljene krajine, ki lahkotne atmosfere hipoma spreminjajo v tesnobne zadušnice ali grozeče približevanja vlaka po tirnicah, in dogajanje žene onkraj majhnega prostora, v katerem se nahajamo.

1972 je tako uprizoritev, ki navkljub odsotnosti konvencionalnih nastopov igralk_cev postreže s široko paletno skrbno premišljenih gledaliških izraznih sredstev. Uspešno meandrira med evociranjem oziroma kontempliranjem travmatičnih čustvenih stanj, ki so zaznamovala življenjske zgodbe upodobljenih oseb, in nekakšno dobronamerno nostalgijo, v kateri se morda pretirano naslanja na uporabo arhivskih skladb iz dotičnega leta, a proizvedeni vtis ustvari odtis začetka tega velikega gledališkega dogodka in sočasno deluje tako kot vabilo v nadaljnje dogajanje kakor tudi kot samostojni neklasični uprizoritveni dogodek. Upoštevajoč, da tovrstna uprizoritev za eno_ega izvajalko_ca in eno_ega gledalko_ca, vsekakor ne more biti dobičkonosna s tržnega aspekta, odpira zavest o nujnosti podpore in odpiranja prostora za produkcijo tovrstnih neponovljivih gledalskih izkustev.

Marko Bratuš, Dániel Huszta, Ágota Ferenc, Jasna Đuričić, Zsolt Imre Mátyás, Renato Rinaldi, Carlo Zoratti, Stefano Giacomuzzi, Anuša Kodelja, Boris Isaković, Tomi Janežič, Liubomyr Valivots, Stane Tomazin, Samo Kutin, Helena Peršuh, Marina Sremac, Eduardo Raon, Branko Hojnik, Jan Krmelj

[OBVEŠČAJTE ME O NOVOSTIH NA PORTALU KRITIKA](#)